

Gevolgen coronacrisis voor ondernemers in Gelderland

Resultaten ondernemerspanel | 1-meting

Voorwoord

Voor u ligt de rapportage van het eerste Gelderse corona-ondernemerspanel, een initiatief van VNO-NCW Midden, MKB-Nederland Midden, Oost NL en de provincie Gelderland. Deze rapportage is de eerste in een reeks van drie panelonderzoeken. Voor en na de zomer volgt een herhaling hiervan. Het panel is opgezet met als doel input op te halen om (lokale) overheid te informeren over de behoefte en optimalisering van de hulpmaatregelen, die ondernemers, en daarmee de economie in Gelderland, ondersteunen.

De coronacrisis raakt ons allemaal en zal hoogstwaarschijnlijk nog langdurige effecten hebben. In het onderzoek is daarom een breed pakket aan vragen meegenomen over onder andere de impact van de coronacrisis op de omzet en werkgelegenheid van Gelderse ondernemingen, maar ook over de geboden en gewenste hulpmaatregelen.

Naast de resultaten van het onderzoek zijn ook enkele voorbeelden toegevoegd vanuit ondernemers. Deze kwamen naar voren tijdens het online gesprek op 8 mei 2020 tussen Gelderse ondernemers en gedeputeerden Christianne van der Wal en Peter Kerris.

Ondernemers maken zware tijden door. Dat is evident. Door helder in kaart te brengen wat hun behoefte is, zijn wij beter in staat gerichte acties te nemen, die de bedrijvigheid, de werkgelegenheid en de Gelderse samenleving ten goede komen. Wij danken jullie van harte voor het meedoen en roepen eenieder op om aan de slag te gaan met de aanbevelingen.

Inhoudsopgave

1. Onderzoekopzet	3
2. Resultaten	5
2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering	6
2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid	11
2.3 Beoordeling economische hulpmaatregelen	12
2.4 Toegankelijkheid en effectiviteit hulpmaatregelen	15
2.5 Behoeftte aan andere hulpvormen	17
2.6 Verwachte gevolgen coronacrisis	20
3. Achtergrondkenmerken	23

Colofon

Het ondernemerspanel en de rapportage zijn opgesteld en uitgevoerd door Right Marktonderzoek.

Heeft u vragen naar aanleiding van deze rapportage of wilt u meer informatie, dan kunt u contact opnemen met VNO-NCW Midden via info@vno-ncwmidden.nl of met Right Marktonderzoek via ghamstra@rightmarktonderzoek.nl.

1. Onderzoeksopzet

1. Onderzoeksopzet

- Aanleiding** Op dit moment heeft de coronacrisis veel impact op ondernemers. Om gericht ondersteuning te kunnen bieden aan bedrijven is het voor de lokale overheid van belang om inzicht te hebben in (de ontwikkeling) van de stand van zaken bij het bedrijfsleven, de behoefte aan hulpmaatregelen en de wijze waarop de op dit moment geboden hulpmaatregelen worden ontvangen. De overheid heeft een pakket aan hulpmaatregelen opgesteld, maar de vraag is hoe deze hulpmaatregelen door ondernemers worden ervaren en in welke mate dit ze de hulp biedt die ze nodig hebben. Door op een gestructureerde wijze onder een grote groep ondernemer te peilen, kan in beeld worden gebracht in hoeverre de geboden hulpmaatregelen daadwerkelijk aankomen en waar eventuele aanpassingen wenselijk zijn.
- Doelgroep** De doelgroep wordt gevormd door de ondernemers gevestigd in de provincie Gelderland. Aan het onderzoek hebben zowel ondernemers met personeel als zzp'ers deelgenomen.
- Methode** Het onderzoek is uitgevoerd door middel van online onderzoek, waarbij een deel van de steekproef telefonisch benaderd is door Right Marktonderzoek. Tevens is een oproep om deel te nemen aan het onderzoek en de vragenlijst in te vullen, via diverse kanalen van de opdrachtgevers verspreid. Dat heeft geresulteerd in een respons van 1.304 ondernemers.
- Veldwerkperiode** Het veldwerk voor het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van 17 april tot en met 3 mei jl. De bedoeling is om voor de zomervakantie en na de zomervakantie nog een meting te doen om de ontwikkelingen te kunnen monitoren.
- Rapportage** In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek op totaalniveau weergegeven en voorzien van de belangrijkste conclusies. Daarnaast worden opmerkelijke verschillen op basis van bedrijfsomvang, branche of regio tekstueel in de rapportage benoemd. Op verschillende plaatsen in de rapportage zijn tevens citaten uit het digitaal corona ondernemerspanel, dat op 8 mei door VNO-NCW Midden werd georganiseerd, opgenomen.

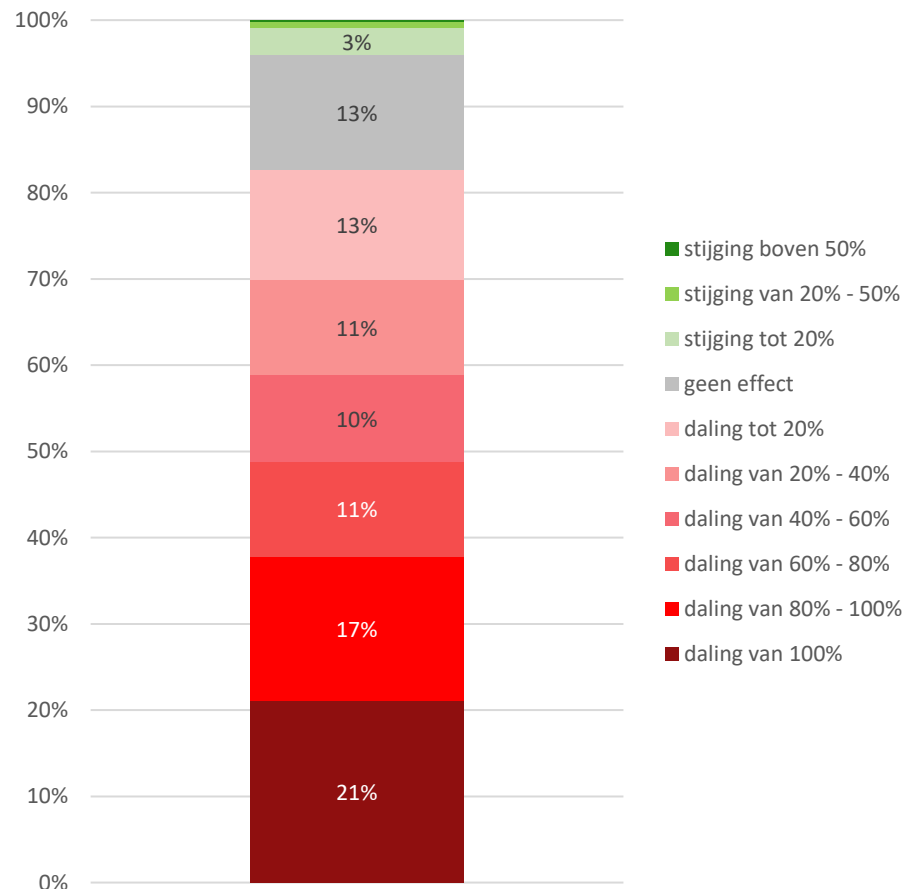
2. Resultaten

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Welk effect heeft de coronacrisis tot nu toe op uw omzet ten opzichte van 11 maart 2020?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304)

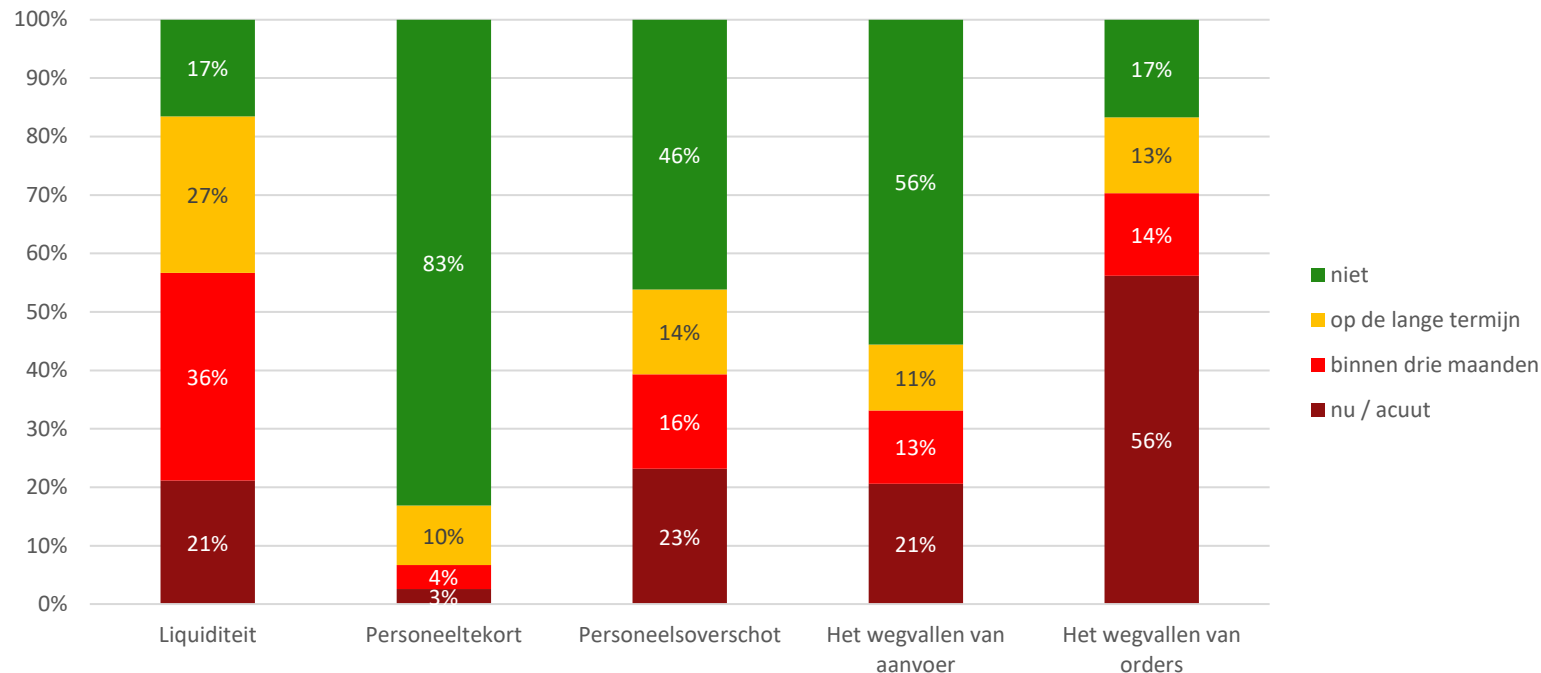

- **83% van de ondernemers in Gelderland heeft te maken met omzetzdaling**
In totaal 83% van de ondernemers heeft in meer of mindere mate te maken met een omzetzdaling, waarbij voor bijna 60% van de ondernemingen geldt dat de omzetzdaling 60% of hoger is. Vooral bij ZZP'ers lijkt het in het geheel wegvallen van de omzet een groot probleem; een derde van de ZZP'ers geeft aan te maken te hebben met een omzetzdaling van 100%. Hoewel van de grote ondernemingen met meer dan 250 medewerkers ook driekwart aangeeft te maken te hebben met omzetzdaling, lijkt het omzetverlies hier minder groot; 27% van de ondernemingen noemt een omzetzdaling tot 20% en nog eens een kwart uit deze categorie noemt een omzetzdaling van 20 – 40%.
- Als er gekeken wordt naar de verschillende regio's binnen Gelderland, dan komt het in de regio 'Arnhem-Nijmegen' relatief vaak (89%) voor dat de omzet gedaald is.
- Slechts een klein deel van de ondernemingen (4%) ziet tijdens de coronacrisis haar omzet stijgen.
- Het zwaarst getroffen lijkt de horeca, waar 99% te maken heeft met een daling van de omzet. Sectoren waar de omzet relatief vaak gelijk gebleven is en dus minder zwaar getroffen lijken, zijn: Landbouw, bosbouw en visserij (50%), Bouw- en installatietechniek (40%) en Financiële instellingen (58%).

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Op welke termijn verwacht u dat de onderstaande factoren invloed gaan hebben op uw bedrijfsvoering?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304)

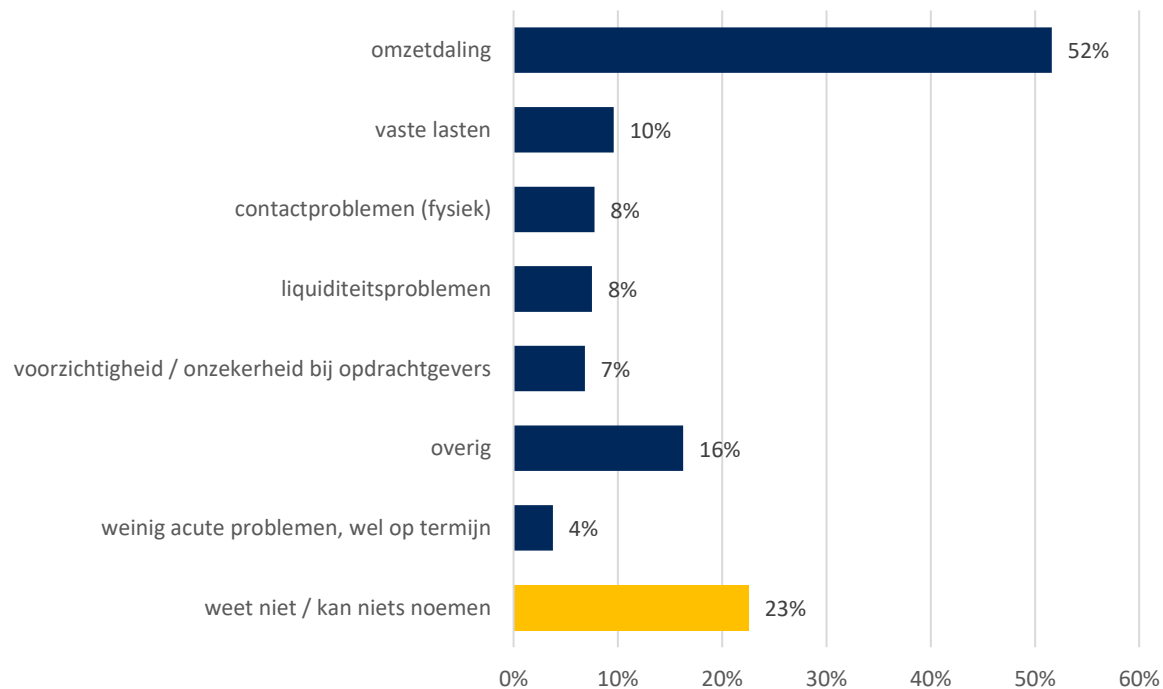
- **Groot aantal ondernemingen te maken met wegvallen orders**
Het wegvallen van orders is voor meer dan de helft van de ondernemingen een acuut probleem, daarnaast verwacht 14% dat dit in de komende drie maanden gaat gebeuren.
- Naast het wegvallen van orders zegt meer dan de helft nu al, of binnen drie maanden, problemen met de liquiditeit te verwachten.
- Een personeelstekort lijkt slechts in beperkte mate voor problemen in de bedrijfsvoering te zorgen.
- Met uitzondering van het personeeloverschot gelden de factoren die hiernaast vermeld worden het sterkst voor de horeca.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

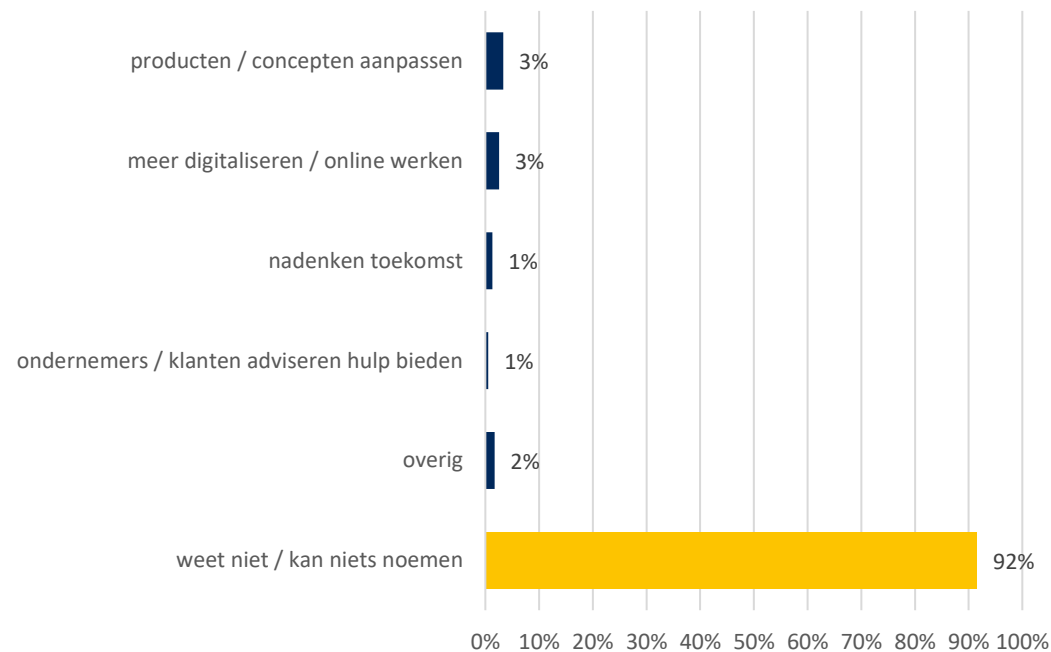
Met welke acute problemen of kansen heeft u, als ondernemer, op dit moment te maken?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304)

problemen

kansen

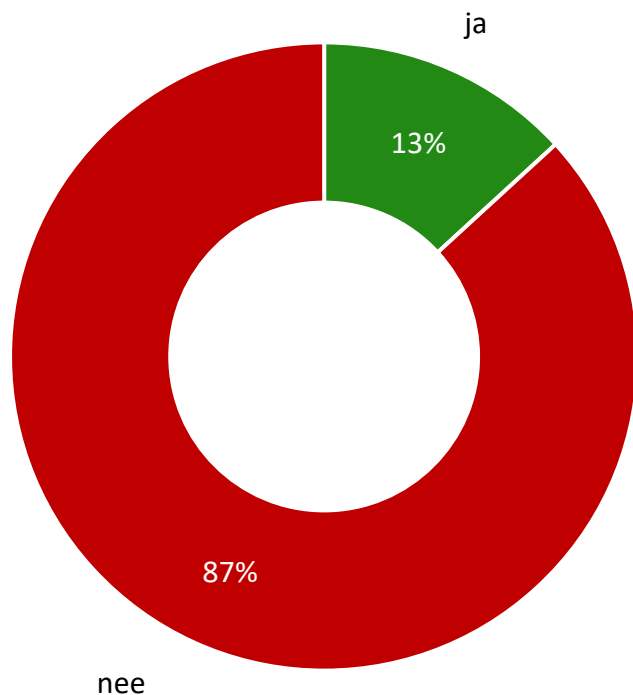
- Ondernemers zien momenteel meer acute problemen dan kansen. Met name de daling van omzet is voor een groot deel van de ondernemers een probleem.
- Kansen, voor zover ondernemers die zien, liggen vooral op het gebied van productaanpassing / aanbieden van producten die passen bij de nieuwe situatie, maar ook het zoeken naar meer digitale oplossingen in het werken (aanbieden e-Health producten / online trainingen etc.)

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

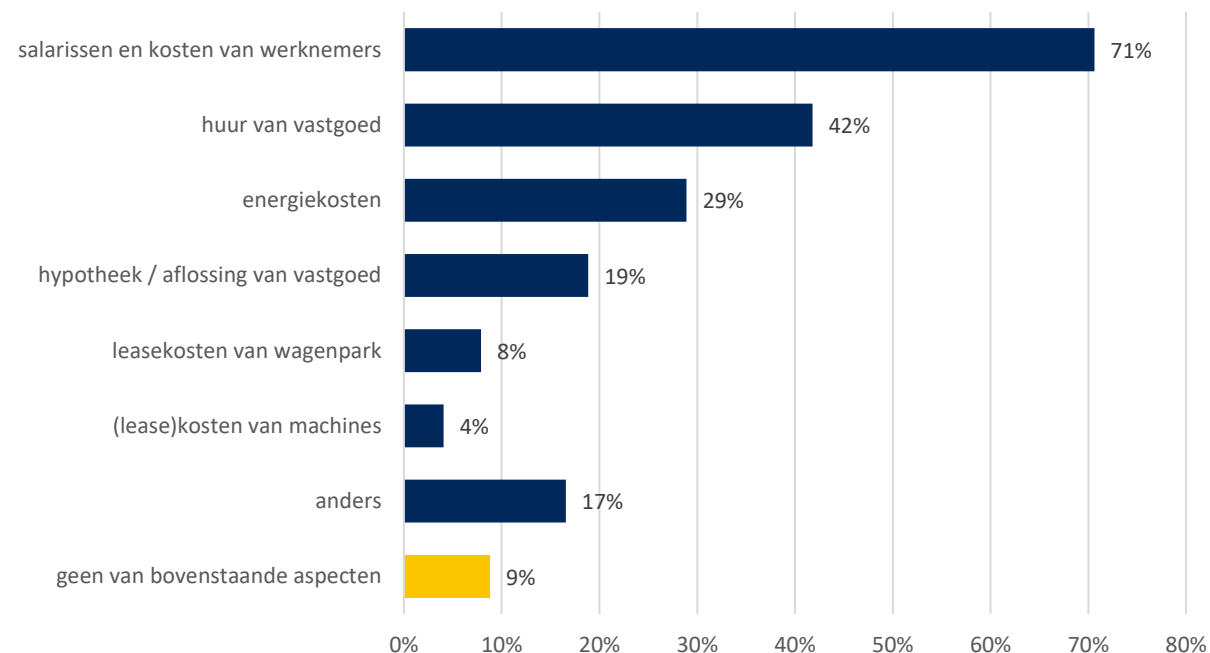
Is uw onderneming naar aanleiding van de coronacrisis nieuwe kredietverplichtingen aangegaan?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304)

Welke van de volgende kostenposten drukken op dit moment het zwaarst op uw financiële lasten?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304 – maximaal 3 antwoorden)

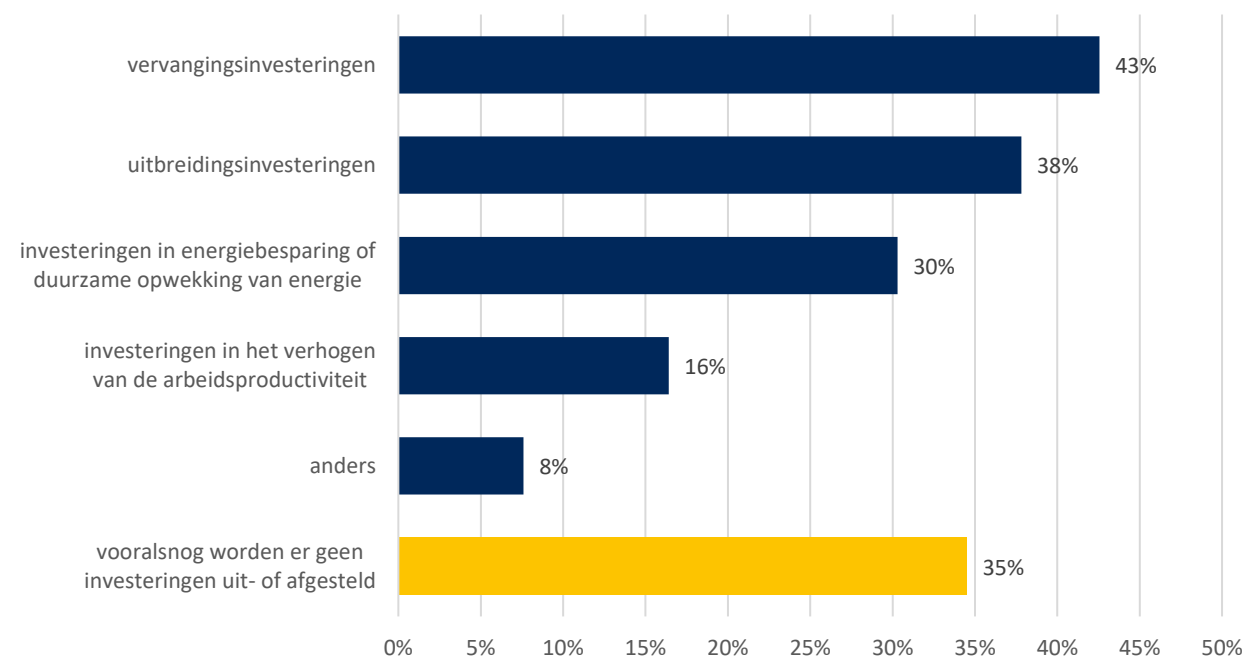

- De meeste ondernemers zijn naar aanleiding van de coronacrisis nog geen nieuwe kredietverplichtingen aangegaan.
- Personeelskosten drukken op dit moment voor ruim 70% van de ondernemingen het zwaarst op de financiële lasten, maar ook de kosten voor huisvesting (huur (42%) en hypotheek (19%)) drukken zwaar op de financiële lasten. Onder 'andere' worden regelmatig belastingen, verzekeringen en de inkoop en het op voorraad houden van goederen genoemd.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Welke van de volgende investeringen in uw onderneming worden uit- of afgesteld?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304 – meerdere antwoorden mogelijk)

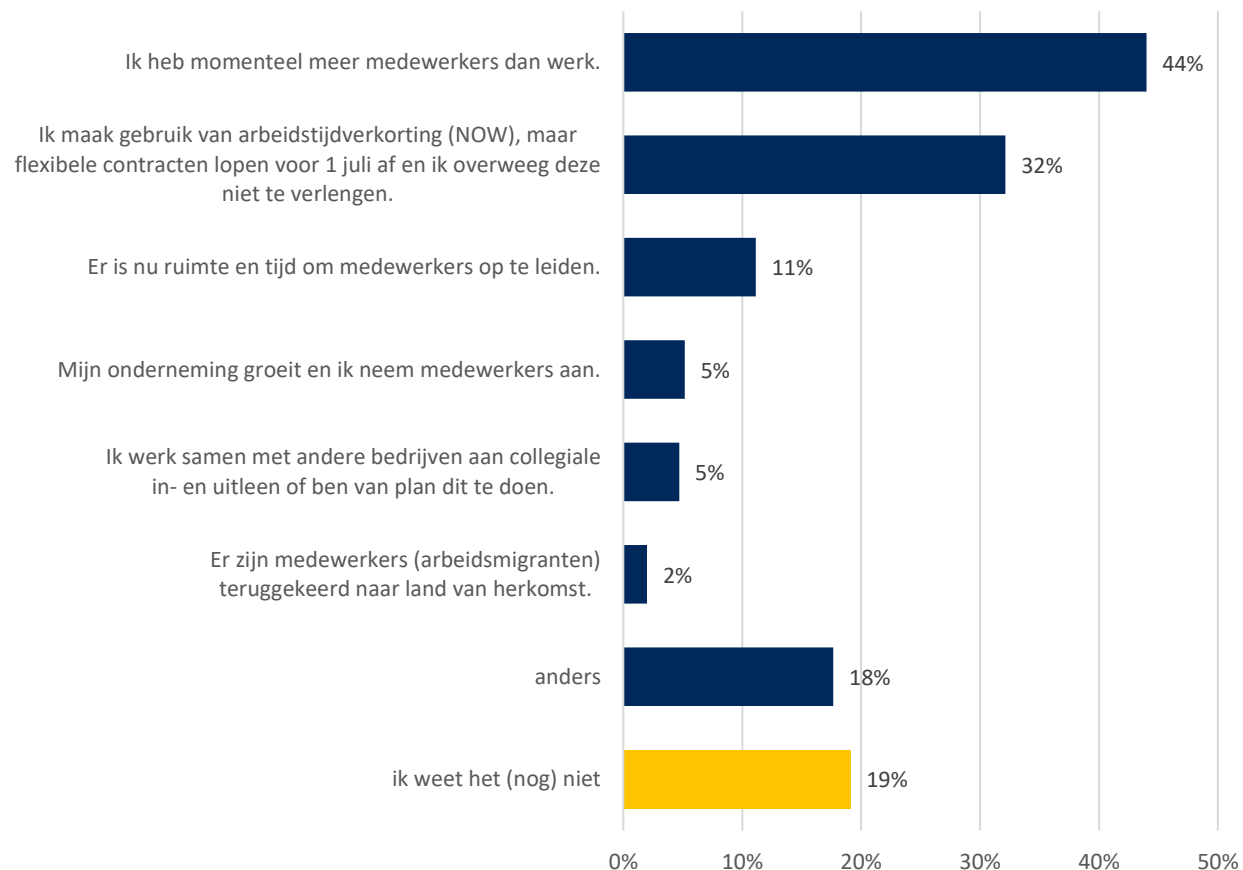
- Ruim een derde van de ondernemers stelt geplande investeringen voornamelijk niet uit, maar bijna twee derde van de ondernemingen geeft aan al wel bepaalde investeringen uitgesteld te hebben in verband met de coronacrisis. Vervangings- en uitbreidingsinvesteringen worden het vaakst uitgesteld.
- Branches waar relatief vaak wordt aangegeven dat er voornamelijk geen investeringen uitgesteld worden, zijn zakelijke dienstverlening (43%), detailhandel (46%) en bouw- en installatietechniek (43%). Dat geldt niet voor de industrie waar bijna 80% aangeeft investeringen uit of af te stellen. Met name uitbreidingsinvesteringen worden uitgesteld; 58% van de ondernemers in de industrie noemt dit.
- De coronacrisis lijkt ook invloed te hebben op de mate waarin ondernemers in energiebesparing of het opwekken van duurzame energie investeren. Bijna een derde van de ondernemers zegt geplande investeringen op dit gebied uit te stellen of gewoon niet te doen.

Christianne van der Wal (gedeputeerde Provincie Gelderland): 'Laat ik vooropstellen dat wij veel waarde hechten aan dit ondernemerspanel. Uit de resultaten blijkt dat ondernemers investeringen uitstellen. Dat heeft effect op onze Gelderse concurrentiepositie'

2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid

Welke impact heeft de coronacrisis op de werkgelegenheid binnen uw onderneming op dit moment?

(basis: ondernemingen met personeel n=1.105) – meerdere antwoorden mogelijk

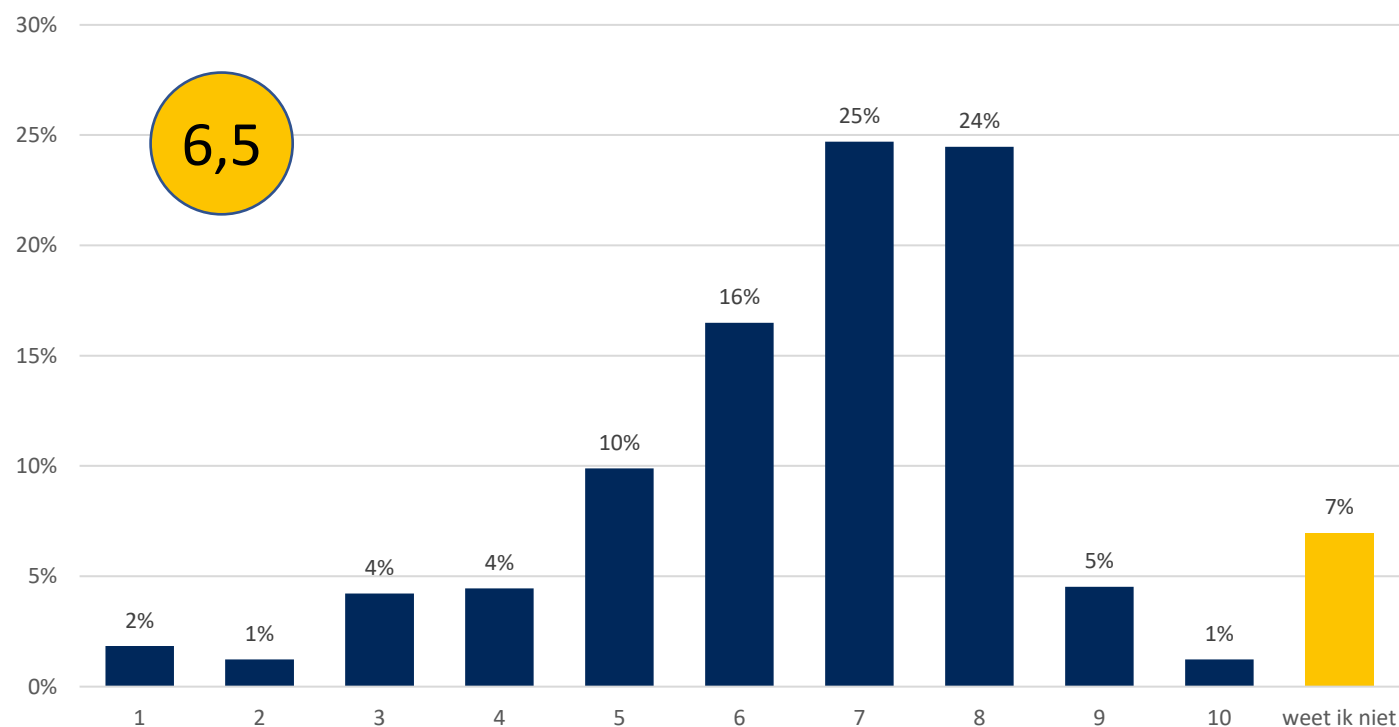

- Van de ondernemers geeft 44% aan als gevolg van de coronacrisis te maken te hebben met meer medewerkers dan werk.
- Een derde deel van deze groep overweegt flexibele contracten die voor 1 juli aflopen niet te verlengen.
- Onder 'anders' wordt bijvoorbeeld genoemd dat uitzendkrachten of tijdelijk personeel niet aangenomen worden of dat er vooralsnog voldoende werk is, maar dat waarschijnlijk in de (nabije) toekomst wel gevolgen zullen zijn.
- Een vijfde van de ondernemingen weet nog niet welke impact de coronacrisis op de werkgelegenheid heeft.

2.3 Beoordeling hulpmaatregelen

De overheid heeft hulpmaatregelen ingesteld om ondernemers steun te bieden tijdens de coronacrisis. Met welk rapportcijfer beoordeelt u deze hulpmaatregelen in het algemeen?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304)

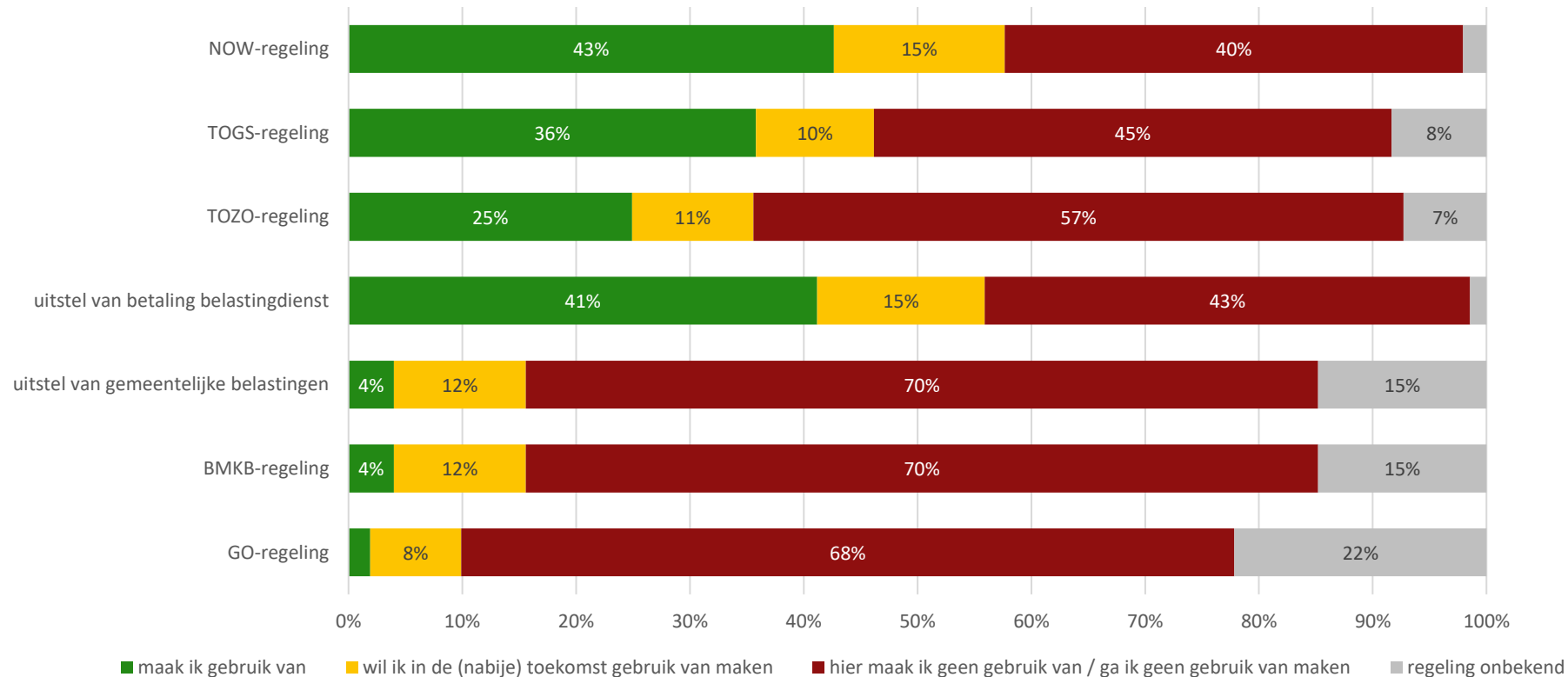
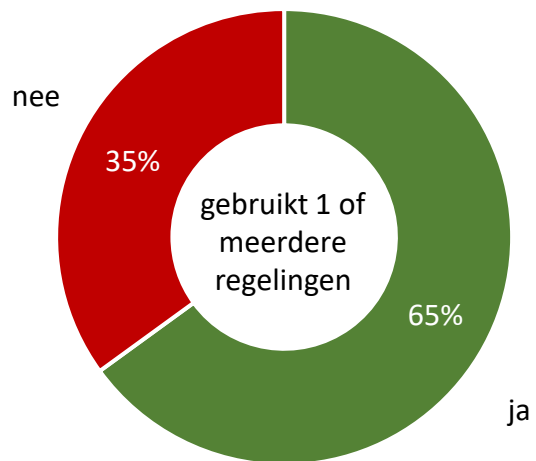

- 71% van de ondernemers beoordeeld de hulpmaatregelen met een cijfer hoger dan een 6. Met een gemiddeld rapportcijfer van een 6,5 scoren de maatregelen een voldoende, waarbij ondernemingen die aanspraak hebben gemaakt op 1 of meerdere regelingen iets positiever zijn (6,7) dan de ondernemingen die dit (nog) niet hebben gedaan (6,4).
- Ruim een vijfde van de ondernemers beoordeelt de hulpmaatregelen met een onvoldoende. Ondernemers met 1 medewerker geven relatief vaak een onvoldoende, 37% van deze groep geeft een onvoldoende. Ondernemers in de sector horeca zijn het minst positief over de hulpmaatregelen, zij geven gemiddeld een 5,8.
- Ondernemers in de regio 'Arnhem-Nijmegen' beoordelen de maatregelen minder hoog dan ondernemers in de andere regio's. Ondernemers in deze regio beoordelen de hulpmaatregelen met een gemiddeld rapportcijfer 6,2.

2.3 Beoordeling hulpmaatregelen

Maakt u gebruik van de volgende beschikbare maatregelen?

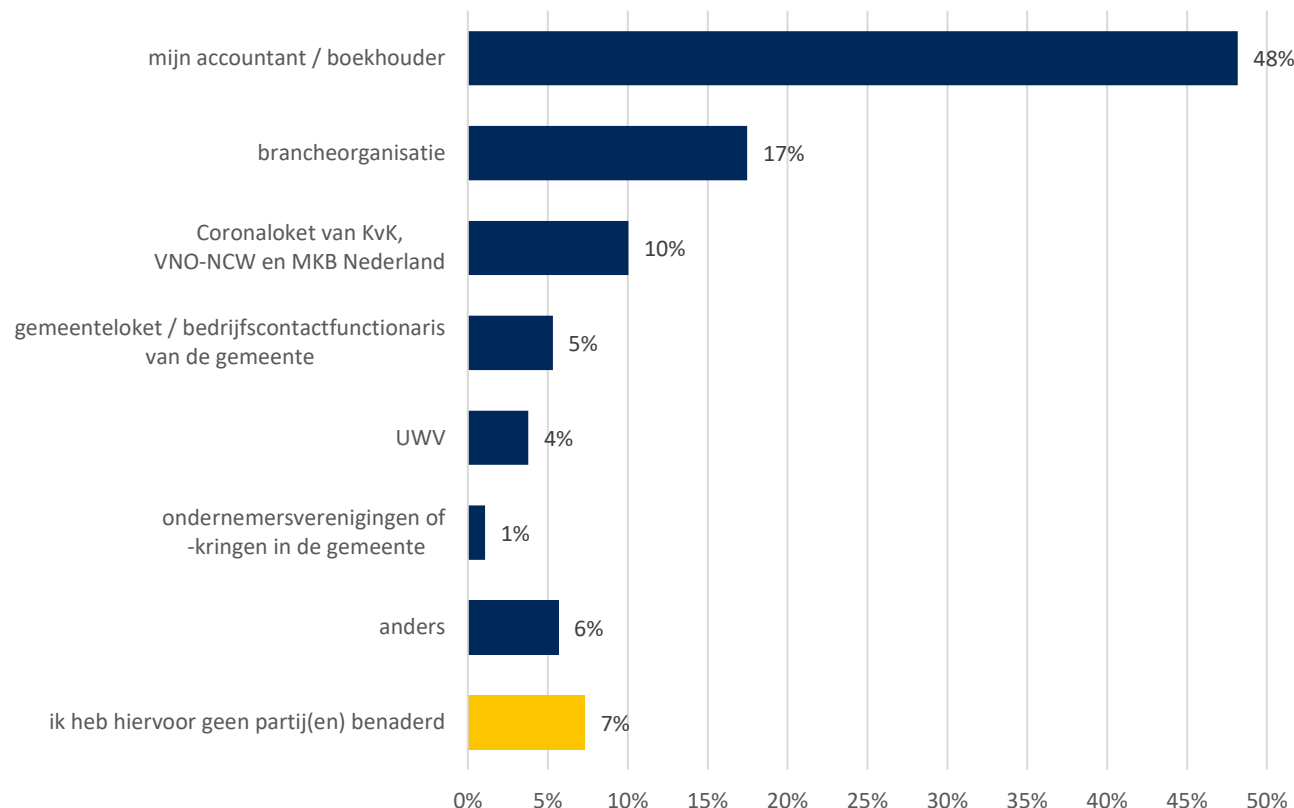
(basis: alle ondervraagden; n=1.304)

2.3 Beoordeling hulpmaatregelen

Met welke partij heeft u als eerste contact opgenomen over de hulpmaatregelen?

(basis: ondernemingen die gebruikmaken van 1 of meerdere regelingen; n=847)

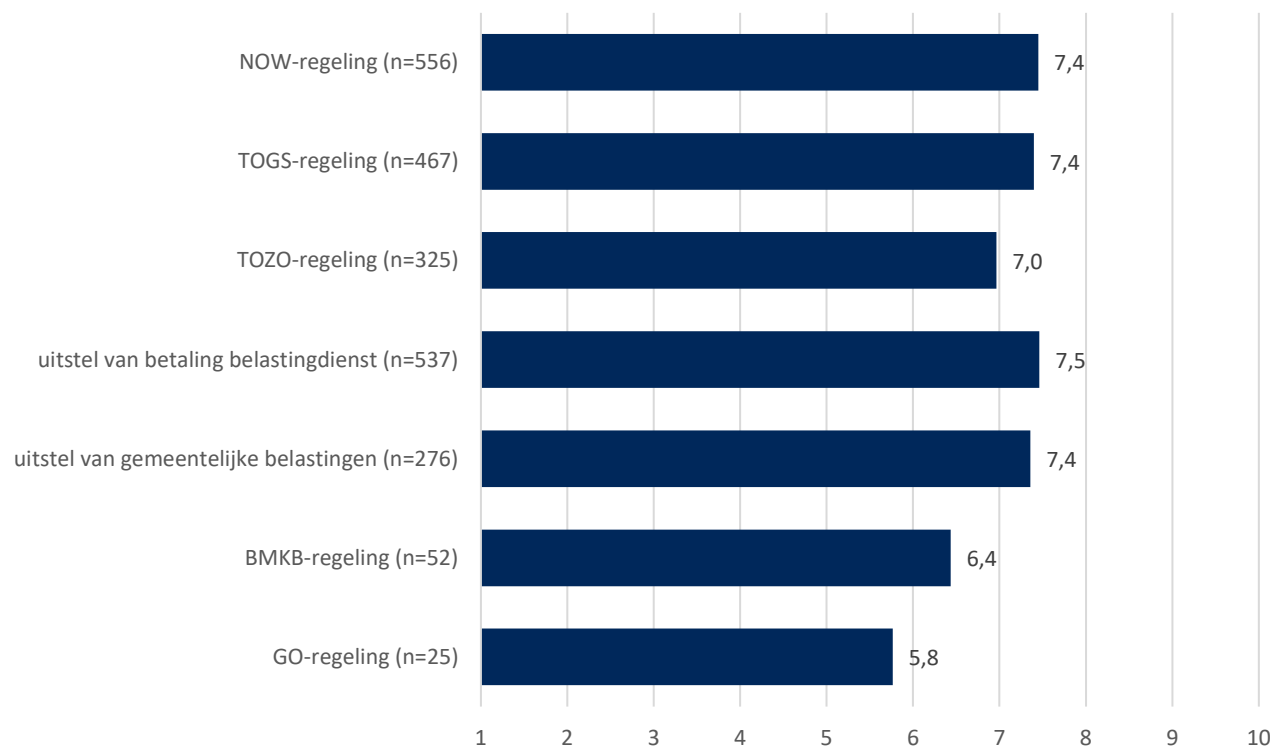

- Ondernemers maken het meest gebruik van de NOW-regeling en uitstel van belastingen (meer dan 40%) en nog eens 15% van de ondernemers verwacht hier aanspraak op te zullen maken in de (nabije) toekomst. Het meest populair is de NOW-regeling onder ondernemingen met 6 t/m 50 medewerkers waarvan ruim de helft er al gebruik van maakt.
- Ook van de TOGS (36%) en de TOZO (25%) wordt redelijk veel gebruikgemaakt. De overige regelingen zijn minder populair, maar ook vaker onbekend bij de ondernemers.
- Bijna de helft van de ondernemers neemt als eerste contact over de hulpmaatregelen op met hun accountant / boekhouder. Opvallend is het dat ZZP'ers relatief vaak als eerste aankloppen bij het gemeenteloket of de bedrijfscontactfunctionaris van de gemeente; 27% van de ZZP'ers deed dit.

2.4 Toegankelijkheid en effectiviteit hulpmaatregelen

Welk rapportcijfer zou u de toegankelijkheid van de door u aangevraagde maatregelen willen geven? Hierbij willen we graag weten in welke mate u de aanvraag van de hulpmaatregel duidelijk en gebruiksvriendelijk vindt.

(basis: ondernemingen die gebruikmaken van een hulpmaatregel)

▪ Aanvragen hulpmaatregels duidelijk en gebruiksvriendelijk

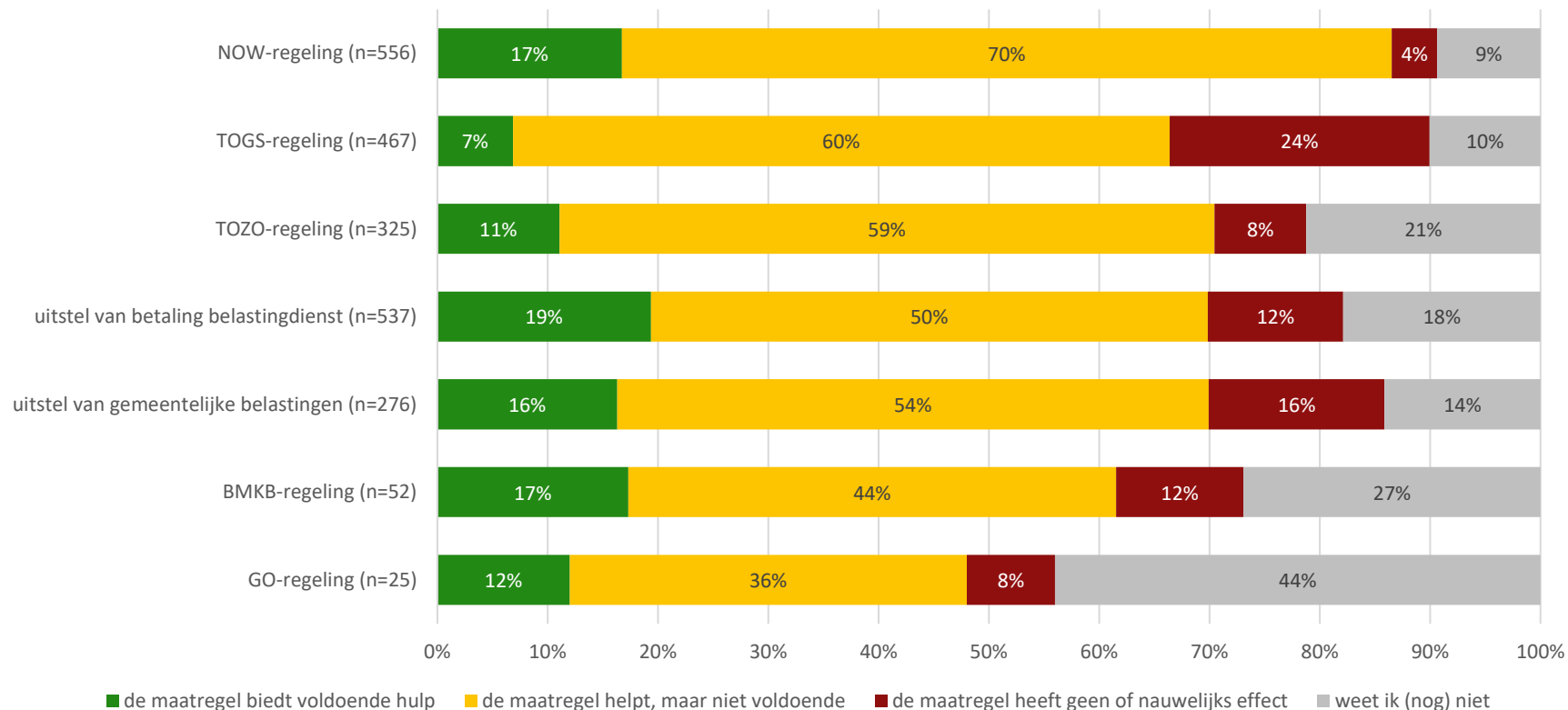
Zoals eerder gesteld maakt twee derde van de ondernemers in Gelderland gebruik van 1 of meerdere regelingen. Over het algemeen lijken de regelingen voor de groep die er aanspraak op maakt goed toegankelijk; de meeste regelingen krijgen een ruime voldoende op het gebied van duidelijkheid en gebruiksvriendelijkheid. Dit geldt minder voor de BMKB-regeling en de GO-regeling waar ook het minst gebruik van wordt gemaakt.

- Opvallend is de lage waardering voor de toegankelijkheid van de TOZO regeling in de regio 'Rivierenland', waar gemiddeld een 5,2 wordt gegeven.

Familiebedrijf saunacomplexen: "We hebben een groot kapitaalintensief bedrijf en daarnaast met name loonkosten. Wat ons op de korte termijn enorm zou helpen is een compensatie op de kosten. Met de huidige regelingen gaan we het niet redden."

2.4 Toegankelijkheid en effectiviteit hulpmaatregelen

In hoeverre biedt deze maatregel u de hulp die u nodig heeft?
(basis: ondernemingen die gebruikmaken van een hulpmaatregel)

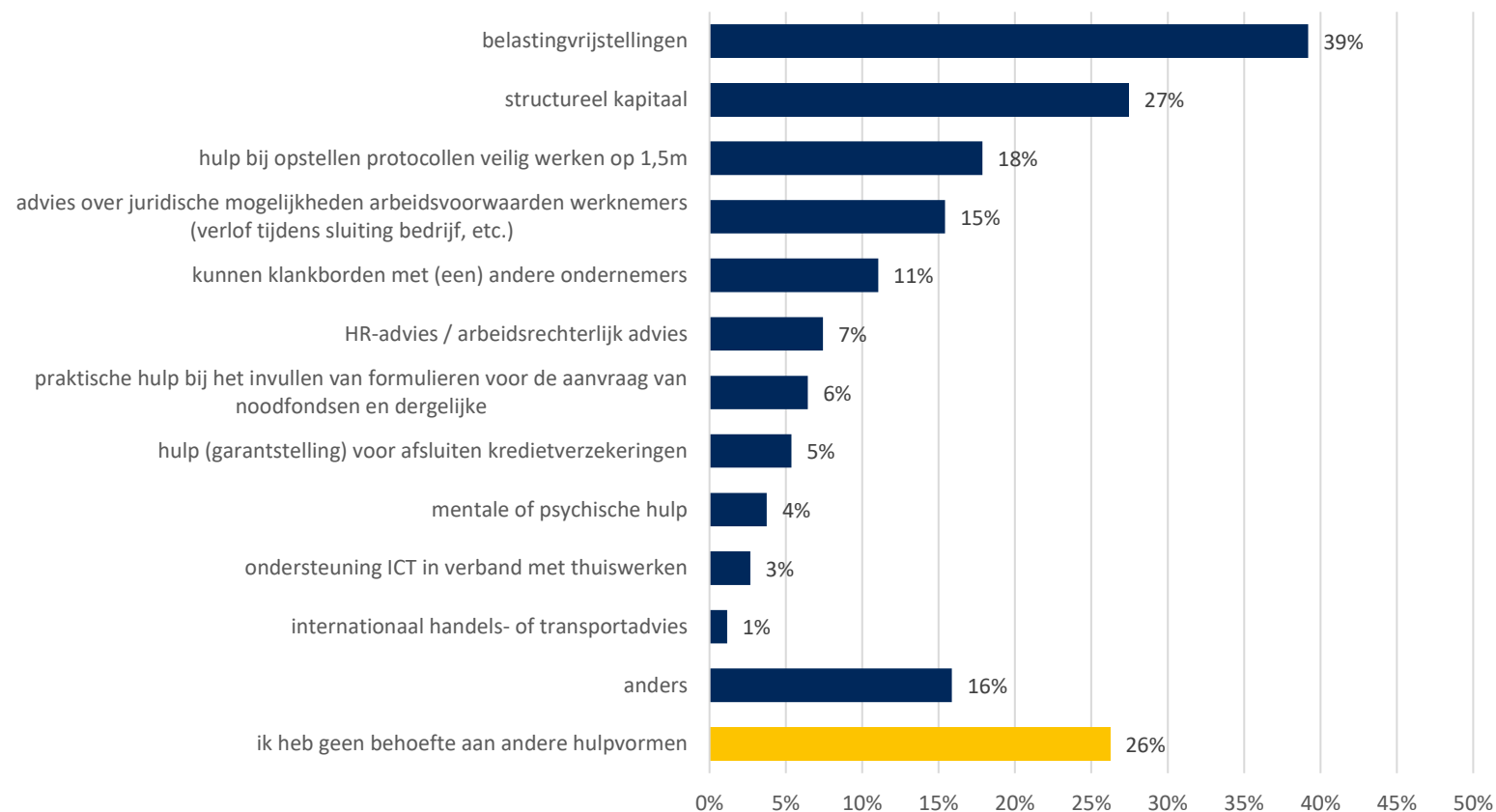
- Hoewel een meerderheid van de ondernemers van mening is dat de hulpmaatregelen zeker hulp bieden, geeft een meerderheid aan dat het niet voldoende helpt.
- Met name over de hulp van de TOGS-regeling zijn de ondernemers kritisch, bijna een kwart van de ondernemers die deze regeling heeft aangevraagd geeft aan dat de regeling niet of nauwelijks effect heeft. Zeker ondernemers met meer dan 25 medewerkers zijn hierover kritisch; meer dan de helft (55%) van de ondernemingen uit deze categorie zegt dat de maatregel geen of nauwelijks effect heeft.
- Uit de resultaten blijkt dat een groot deel van de ondernemers nog niet weet of de hulp van de aangevraagde regeling voldoende hulp biedt.

2.5 Behoeftte aan andere hulpvormen

Aan welke andere vormen van hulp heeft uw onderneming in het kader van de coronacrisis behoefte?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304 – meerdere antwoorden mogelijk)

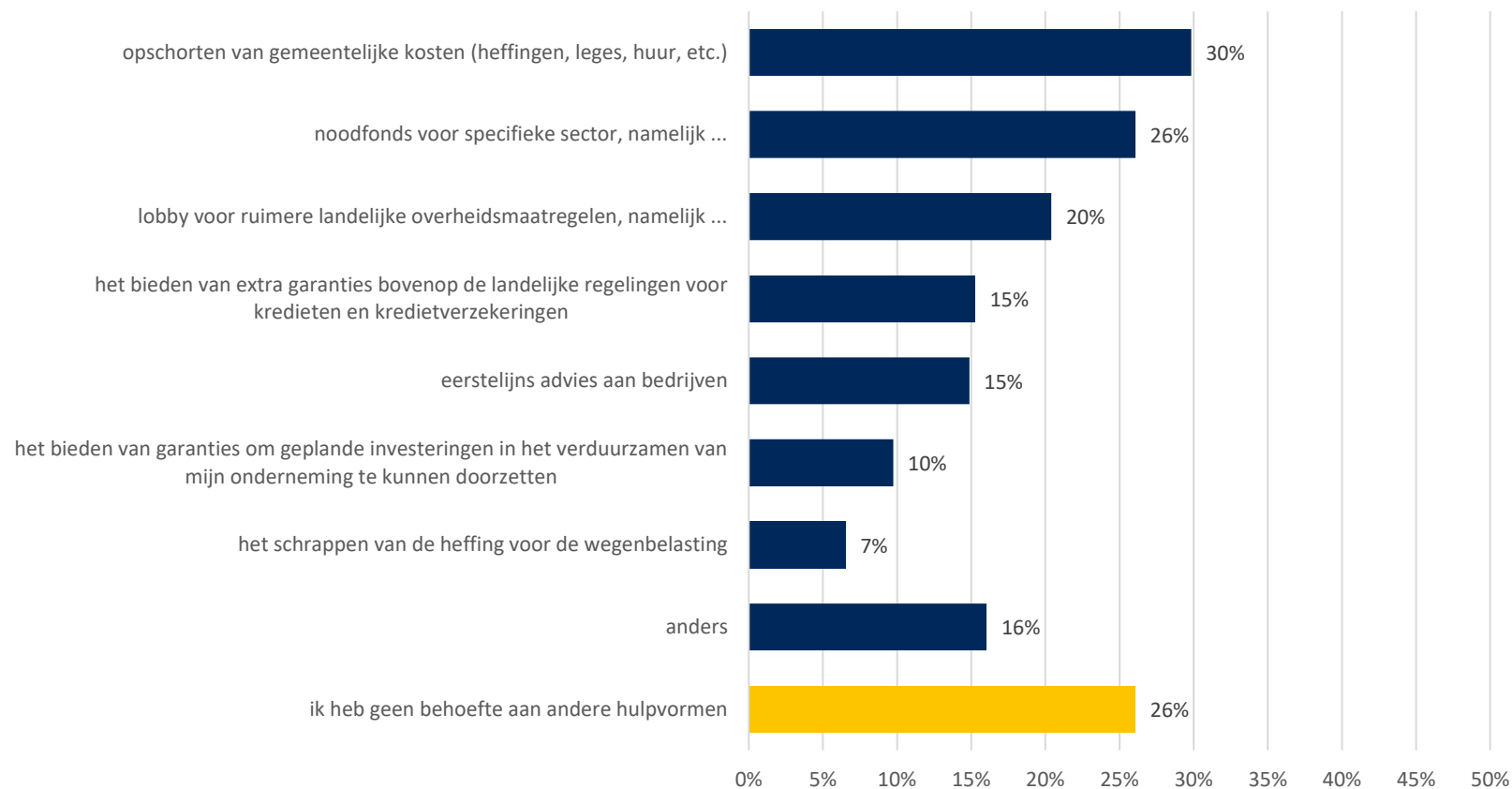

- Ondernemers die behoefte hebben aan meer hulp, geven vooral aan behoefte te hebben aan belastingvrijstelling en structureel kapitaal, maar ook zoekt bijna een vijfde van de ondernemers hulp bij het opstellen van protocollen voor het werken op 1,5 meter.
- Ruim een kwart van de ondernemingen heeft in het geheel geen behoefte aan hulp of aan andere regelingen dan er op dit moment al worden geboden.
- Waar de ondernemers uit de branche industrie relatief weinig behoefte hebben aan belastingvrijstelling (28%), noemt deze branche als vrijwel enige relatief vaak (9%) internationaal handels- of transportadvies. Ook hebben ondernemers uit deze branche relatief vaak behoefte aan advies over juridische mogelijkheden arbeidsvoorwaarden werknemers (26%).

2.5 Behoefte aan andere hulpvormen

Welke van de volgende maatregelen vanuit provincie, regio's, gemeenten en werkgeversorganisaties zijn volgens u nodig?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304 – meerdere antwoorden mogelijk)

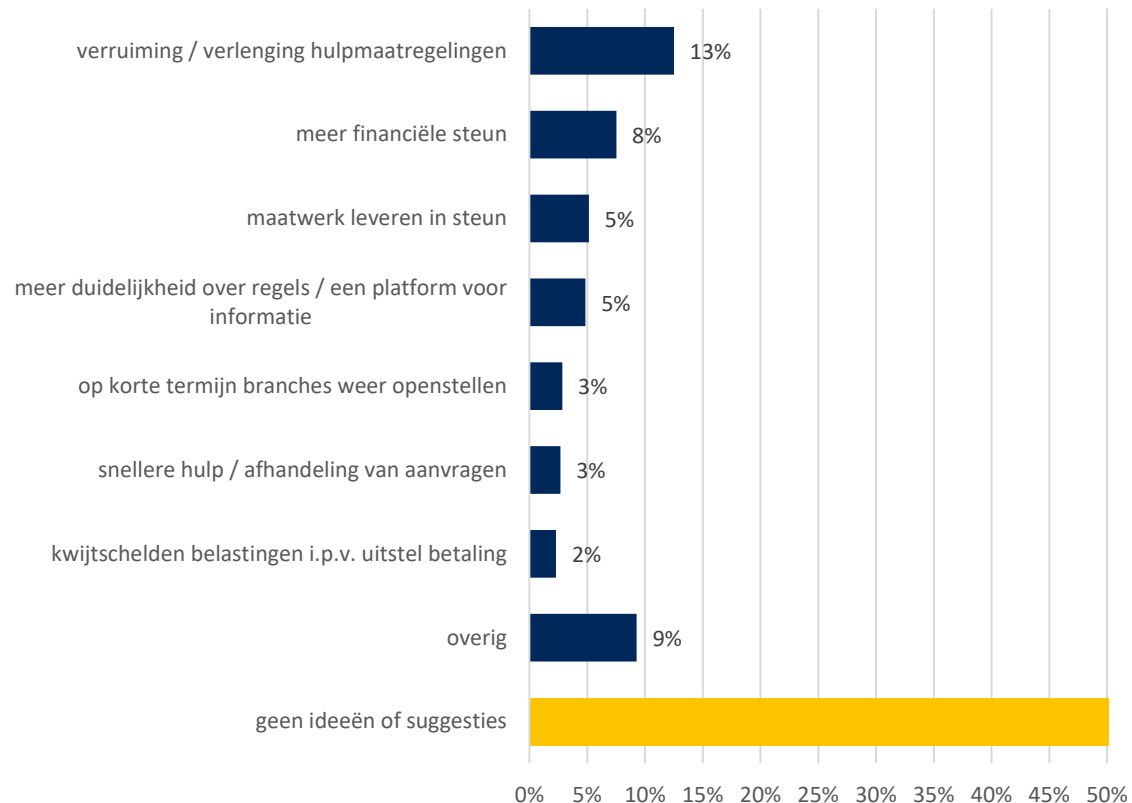
- Ondernemers geven aan dat extra maatregelen gewenst zijn, met name het opschorten van gemeentelijk kosten is het meest gewild. Vooral in de regio 'Arnhem-Nijmegen' wordt dit vaak genoemd (40%).
- Ook noodfondsen voor specifieke sectoren of een lobby voor ruimere landelijk regelingen worden door circa een vijfde van de ondernemers genoemd. Sectoren die volgens de ondernemers een noodfonds zouden moeten krijgen zijn horeca, toerisme maar ook cultuur en specifiek kappers worden hier vaak genoemd. De ruimere landelijke overheidsmaatregelen waarvoor gelobbyd moet worden, zijn bijvoorbeeld het openstellen van ondernemingen in sectoren die nu gesloten moeten blijven, en het verruimen van tegemoetkomingen.

Horeca ondernemer: "Binnenstedelijke sectoren worden nog te weinig geholpen. Vaste lasten lopen door. Sectorspecifieke oplossingen zijn nodig."

2.5 Behoeftte aan andere hulpvormen

Heeft u ideeën of suggesties om de hulpmaatregelen voor ondernemers te verbeteren of uit te breiden?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304 – meerdere antwoorden mogelijk)

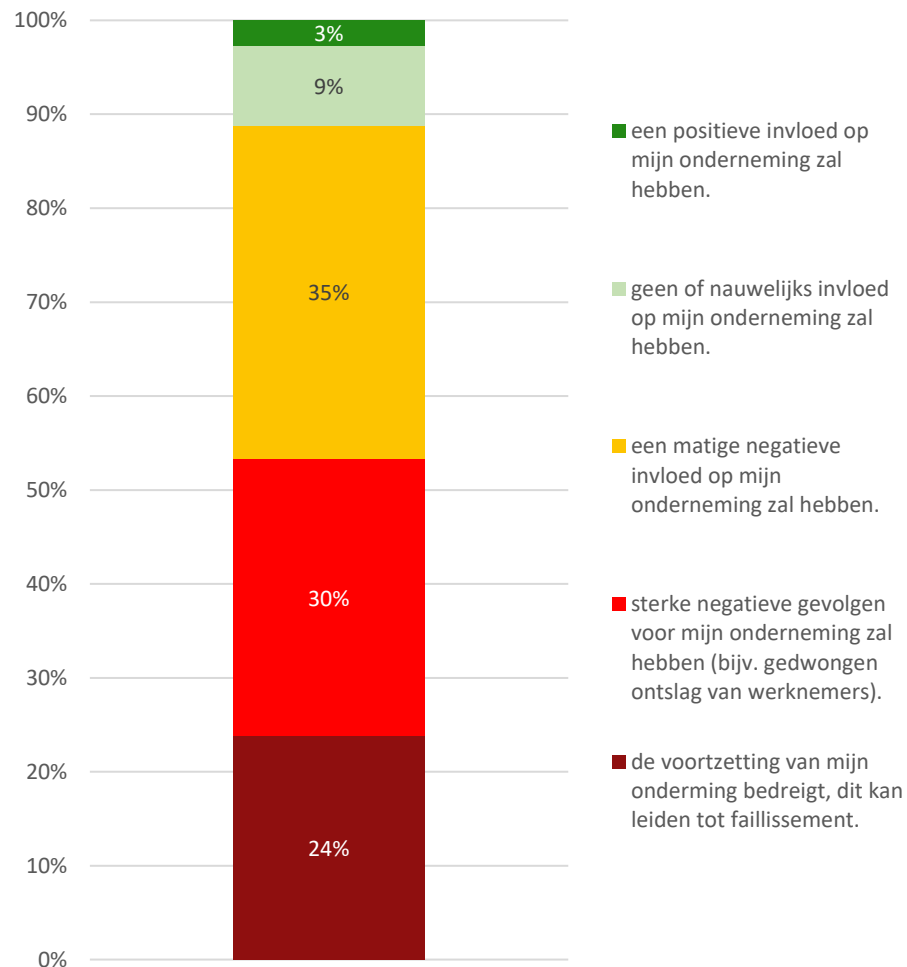

- Ondernemers lijken vooral behoefte te hebben aan verruiming / verlenging van de hulpmaatregelen en is er een oproep voor meer financiële steun door 8% van de ondernemers.
- Hierbij vraagt een deel zich af of er op de langere termijn nog wel hulp is voor bedrijven die zich nu nog zelf kunnen redden. Ook is een deel van de ondernemers er bang voor dat het uitstellen van bijvoorbeeld het betalen van belastingen problemen ervoor zorgt dat problemen doorschuiven, zij pleiten voor kwijtschelding van de belastingen.
- Daarnaast is men op zoek naar duidelijkheid over de regels die gelden voor de hulpmaatregelen, maar ook voor de 1,5 meter economie en hoopt men dat op korte termijn meer branches de deuren weer open kunnen stellen.

De belangrijkste conclusies uit het digitaal corona ondernemerspanel zijn dat de impact per sector verschilt. De ene sector ondergaat vroeg-cyclisch direct de gevolgen terwijl andere sectoren door hun positie in de keten er wellicht pas in het najaar of in 2021 hinder van ondervinden. Een andere conclusie is dat ondernemers meer financiële ondersteuning wensen dan nu wordt gegeven. Bijvoorbeeld door BTW-verlagingen of het loslaten van de verplichting om de loonkosten tot 100% te blijven aanvullen. Plus een soepeler ontslagrecht, ook om ontslagen werknemers weer sneller in dienst te kunnen nemen bij een opverende markt.

2.6 Verwachte gevolgen coronacrisis

Ik verwacht dat de coronacrisis ...
(basis: alle ondervraagden; n=1.304)

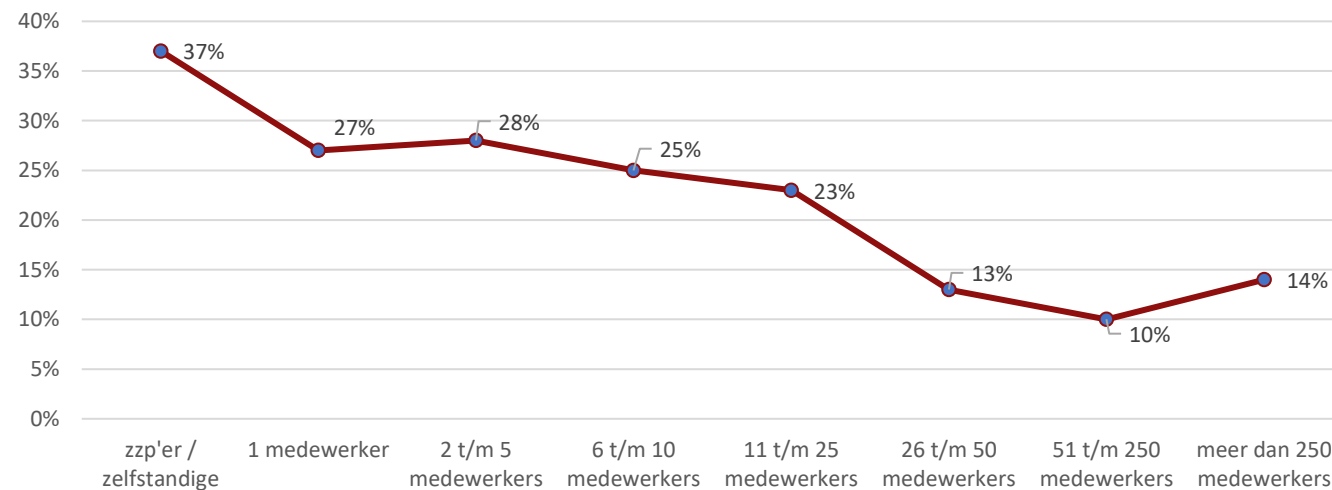

■ Een kwart van de ondernemingen bang voor faillissement door coronacrisis

24% van de ondernemers denkt dat de huidige coronacrisis een dusdanig grote impact op de bedrijfsvoering heeft, dat het kan leiden tot een faillissement. Daarnaast geeft bijna een derde van de ondernemers aan dat het sterk negatieve gevolgen voor de onderneming zal hebben. Met name onder ondernemers in de horeca is de angst dat de voortzetting van de onderneming wordt bedreigd groot (50%).

- Bijna een tiende van de ondernemers verwacht dat de coronacrisis niet of nauwelijks invloed zal hebben op de onderneming en een klein deel 3% verwacht dat het een positieve invloed heeft.

Percentage ondernemers dat verwacht dat de coronacrisis de voortzetting bedreigt.

2.6 Verwachte gevolgen coronacrisis

Percentage ondernemers dat verwacht dat de coronacrisis de voortzetting bedreigt – naar branche

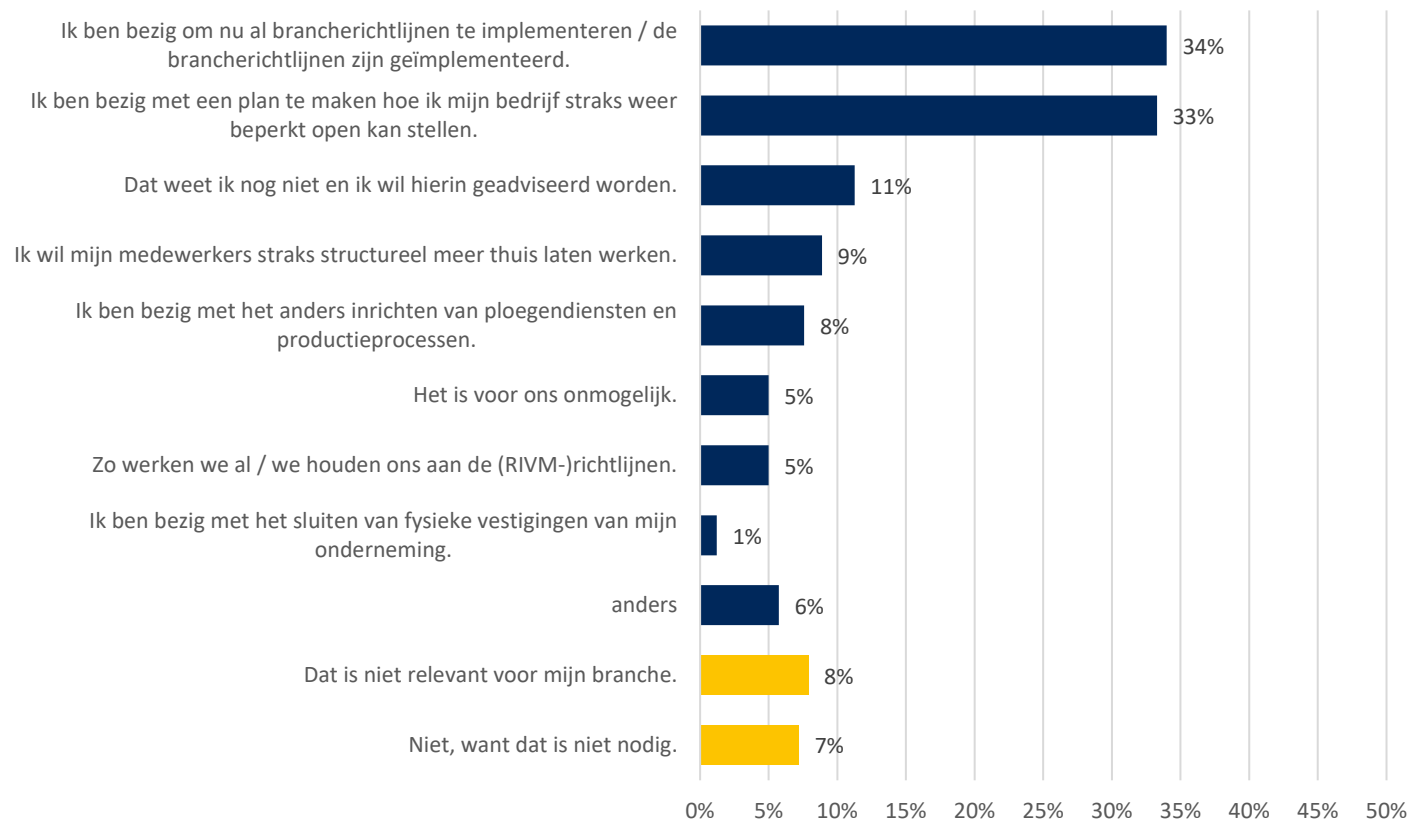
branche	n	%
landbouw, bosbouw en visserij (SBI 1 tot 3)	18	0%
delfstoffen, nutsbedrijven (SBI 6 tot 9)	1	0%
industrie (SBI 10 tot 33)	101	10%
bouw en installatietechniek (SBI 41 tot 43)	83	2%
handel in en reparatie van auto's (SBI 45)	23	13%
groothandel (SBI 46)	55	4%
detailhandel (SBI 47)	169	15%
vervoer en opslag (SBI 49 tot 53)	21	10%
logies, maaltijd- en drankverstrekking (SBI 55 tot 56)	399	50%
informatie en communicatie (SBI 58 tot 63)	42	10%
financiële instellingen (SBI 64 tot 66)	12	0%

branche	n	%
financiële instellingen (SBI 64 tot 66)	12	1%
onroerend goed (SBI 68)	21	2%
zakelijke dienstverlening (SBI 69 tot 82)	157	12%
onderwijs, openbaar bestuur en overheid (SBI 84 tot 85)	23	2%
zorg (SBI 86 tot 88)	58	4%
cultuur (SBI 91)	17	1%
sport en recreatie (SBI 93)	35	3%
overige dienstverlening (SBI 94 tot 96)	50	4%
anders	19	2%
totaal	1.304	100%

2.6 Verwachte gevolgen coronacrisis

Hoe bereid uw onderneming zich voor op de 1,5 meter economie?

(basis: alle ondervraagden; n=1.304 – meerdere antwoorden mogelijk)

- Voor veel ondernemingen heeft de nieuwe situatie een grote impact op de bedrijfsvoering. De zogenaamde 1,5 meter economie zorgt er bij veel ondernemingen voor dat ze hun werkwijzen en / of bedrijfsvoering aan moeten passen.
- Een derde van de ondernemers zegt bezig te zijn de brancherichtlijnen te implementeren of heeft dat reeds gedaan. Nog eens 5% geeft aan al te werken volgens de richtlijnen van het RIVM. Ook is een derde van de ondernemers bezig met het maken van een plan om het bedrijf straks weer beperkt open te kunnen stellen.
- 5% van de ondernemers zegt dat werken in een 1,5 meter economie voor het bedrijf (nagenoeg) onmogelijk is. Dit wordt vooral vaak in de horeca genoemd.

3. Achtergrondkenmerken

3. Achtergrondkenmerken

Aan het ondernemerspanel hebben de volgende ondernemers deelgenomen.

aantal medewerkers	n	%
Geen (zzp'er / zelfstandige)	199	15%
1 medewerker	67	5%
2 t/m 5 medewerkers	227	17%
6 t/m 10 medewerkers	190	15%
11 t/m 25 medewerkers	295	23%
26 t/m 50 medewerkers	151	12%
50 t/m 250 medewerkers	131	10%
meer dan 250 medewerkers	44	3%
totaal	1.304	100%

regio	n	%
Stedendriehoek	150	12%
Achterhoek	280	22%
Arnhem-Nijmegen	366	28%
Rivierenland	182	14%
Noord-Veluwe en Valleiregio	326	25%
totaal	1.304	100%

3. Achtergrondkenmerken

Aan het ondernemerspanel hebben de volgende ondernemers deelgenomen.

(in onderstaande tabellen zijn alle branches opgenomen waarvan er minimaal 20 ondernemingen aan het onderzoek hebben deelgenomen)

branche	%
industrie (SBI 10 tot 33)	8%
bouw en installatietechniek (SBI 41 tot 43)	6%
handel in en reparatie van auto's (SBI 45)	2%
groothandel (SBI 46)	4%
detailhandel (SBI 47)	13%
vervoer en opslag (SBI 49 tot 53)	2%
logies, maaltijd- en drankverstrekking (SBI 55 tot 56)	31%

branche	%
informatie en communicatie (SBI 58 tot 63)	3%
onroerend goed (SBI 68)	5%
zakelijke dienstverlening (SBI 69 tot 82)	13%
onderwijs, openbaar bestuur en overheid (SBI 84 tot 85)	22%
zorg (SBI 86 tot 88)	3%
sport en recreatie (SBI 93)	40%
overige dienstverlening (SBI 94 tot 96)	30%

Right Marktonderzoek
Emmawijk 55
8011 CN ZWOLLE
www.rightmarktonderzoek.nl